

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 640 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvaxon Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
Masharipova Kumushoy Amin qizi	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
Ramazonova Salomat Saidovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
Saidova Gulruh Halim qizi	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
Истамова Нигора Азимжановна	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida	257
Rashidova Gulnoza G'ulomovna	
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati	261
Xaydarov Sulaymon Amirqulovich	
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar	265
Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li	
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	268
Abduraximov Asror Sultonali o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari	271
Adizova Nilufar Quvondiq qizi	
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati	274
Alimov Asadulla Urokbayevich	
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri	278
Alimova Umida Jumaboy qizi	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi	282
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi	286
Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish	289
Islomova Xafiza Azamatovna	
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish	293
Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi	
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri	298
Kozimova Nargiza Istam qizi	
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili	303
Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna	
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv	309
Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi	

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Odinajon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
<i>Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna</i>	
Dermatovenerologiya fanini CASC (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
<i>Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li</i>	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
<i>Ruzmatova Nigina Shotilla qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
<i>Uchqunova Adiba Roziq qizi</i>	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
<i>Umurova Farangiz Askarboy qizi</i>	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
<i>Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
<i>Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna</i>	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
<i>Ниязова Хилола</i>	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
<i>Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi</i>	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
<i>Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна</i>	
Farzandlarni kelajak kasblariga tayyorlash.....	449
<i>Hamroyeva Komila Axmatovna</i>	
Talabalar analitik kompetentligini analitik-dagnostik pedagogik metodlar orqali takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	455
<i>Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich</i>	
Universal ta'limiy faoliyatlar: shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlar	458
<i>Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li</i>	
Kasbiy motivatsiya – bo'lajak o'qituvchilarning raqobatbardoshligini shakllantirish omili	461
<i>Melikova Elnora Shuxratovna</i>	
Shaxsning kompetentligi va uni shakllantirish omillari.....	465
<i>Usmonova Dilobat Elmurodovna</i>	
"Nutq o'stirish metodikasi" fanining didaktik asoslarini takomillashtirish.....	469
<i>Davlatova Ra'no Haydarovna</i>	
Межэтническое взаимодействие в культурных координатах Востока и Запада: нормы, ценности, модели поведения.....	473
<i>Айдарова Диана Смутулаевна</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	481
<i>Abdumajitova Sayyohat Abduqosimovna</i>	
Tibbiyot ta'limida talabalarning kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ yondashuvi va baholash mexanizmlari	484
<i>Abduraimov Abbosbek Odiljon o'g'li</i>	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishda virtual reallikdan foydalanishning innovatsion tizimi	488
<i>Alimova Maftuna Ravshanbek qizi</i>	
Mustaqil O'zbekiston sharoitida rezerv va zahiradagi ofitserlar tayyorlash tizimining dolzarbligi.....	491
<i>Aliyorov Alijon Bo'rievich, Teshaboyev To'liqinboy Yoqubovich</i>	
Ekologik barqarorlikka erishishda ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati hamda O'zbekiston ta'lim tizimidagi holati.....	496
<i>Bahodirjon Omonov</i>	
Ona va bola o'rtasidagi psixologik munosabatlar tizimida nevrotik holatlarning shakllanishi	500
<i>Bekmirov Tolib Rashidovich</i>	
Effectiveness of Forming a Tolerant Thinking in Future Social Work Specialists	504
<i>Ergashev Ikhtiyor Bakhtiyor ugli</i>	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi professor-o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	507
<i>Fazlidjanova Nilufar Xikmatovna</i>	

Indicators and Diagnostic Approaches for Dyslexia in Primary School Students	510
Gaziyeva Saida Turgunovna	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda diqqat va xotirani rivojlantirish metodlari	514
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz	
Ona tili darslarida esse yozish orqali kreativ fikrlashni shakllantirishning samarali metod va usullari.....	517
Kabulov Inamjan Sharipbayevich	
O'quvchi yoshlarning hayotiy maqsadlarini shakllantirish bo'yicha yondashuvlar	521
Karimova Saida O'ktamovna	
O'quvchilar ovozi rivojlantirishda qo'shiq kuylash malakalarini shakllantirishning ahamiyati	526
Karshiyeva Diyora Abduraxim qizi	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning dasturchilar tayyorlashdagi o'rni.....	532
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Zamonaviy asarlar tanlashning pedagogik va didaktik asoslari.....	535
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining elektron didaktik ta'minotini rivojlantirish metodikasi	541
Narbayev Farrux Sharafbayevich	
Mentorlik asosida yoshlarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvi yuzasidan olib borilgan tadqiqotlar tahlili.....	548
Nazarova Nigora Ravshanovna	
Zamonaviy baholash texnologiyalarining o'quvchilar motivatsiyasiga ta'siri	551
Norova Nilufar Norbo'ta qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy kompetentsiyalarini rivojlantirishning elektron metodikasi.....	555
Olimov Bahridin Jalol o'g'li	
Tanqidiy fikrlash va 4K kompetensiyalarining pedagogik-psixologik mohiyati	560
Qizlarxon Azizova	
Ona tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari.....	565
Shadmankulova Dilyarom Xalikovna	
Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish.....	569
Shodiyeva Dilnoza Qodirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida	572
Toshpo'latova O'g'iloy Abdurahmon qizi	
Inklyuziv ta'limda o'qituvchilarning roli va tayyorgarligi.....	576
Xasanova Iroda Ikromjon qizi	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kompozitsiyaga oid kompetensiyalarini rivojlantirish	580
Xasanova Munisa Ziyodillo qizi	
Влияние природы, количества, дисперсности и технологии введения наполнителя на свойства композиционных материалов	584
Алимбаев Айбек Байрамович	
STEM ta'limi va sun'iy intellekt: Qoraqalpog'iston maktablari uchun integratsiya hamda amaliy bo'lim	586
Jumamuratov Perdebay Tileubayevich	
Интерактивный метод как средство активизации всех учащихся на уроках родного языка	589
Тажбенова Дина Куанышовна	
Эффективность цифровых технологий в системе образования Узбекистана.....	591
Усмонова Фируза Муродовна	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ...	595
Yo'ldosheva Mohidil Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik zarurati	599
Qurbonova Muxayyo Oltiboyevna	
Mahmudxo'ja Behbudiy merosi, jadid maktablarining g'oyaviy asoslari va ta'limdagi modernizatsiya yo'nalishlari	602
Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna, Abdisamatov Ozodbek	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini takomillashtirish metodlari.....	605
Nishonova Ra'noxon Abdullojon qizi	
Borrowed Proper Nouns in English and Uzbek: a Comparative Analysis.....	608
Amirqulova Feruza Abdurashidovna	

Ingliz tilini o'qitishda autentik videolarning amaliy samaradorligi.....	613
Dusmurodova Iroda Quvonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari samaradorligini ta'minlashda direktor va pedagog xodimlarning hamkorlikdagi faoliyati.....	616
Olimjonova Odina Hasanxon qizi	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilish muammolari va ularni hal qilish yo'llari.....	620
Dilafruz Norboyeva	
"Kommunikativ kompetensiya" tushunchasining xorijiy va milliy manbalarda talqini: qiyosiy tahlil.....	624
G'ulomova Begoyim Elmurod qizi	
Ijtimoiy tarmoqlardagi jinsiy jinoyatlarning psixolingvistik tomonlari	627
Rahimqulova Lobar Hamro qizi	
К вопросу обучения местоимению в корейском языке	631
Муҳиддинова Малика Батировна	
The Importance and its Development Models of Critical Thinking	634
Khasanova Shokhista Mirzaakhmad kizi	

BOSHQARUV PSIXOLOGIYASI TERMINLARINI TARJIMA QILISH MUAMMOLARI VA ULARNI HAL QILISH YO'LLARI

Dilafuz Norboyeva

SamISI O'zbek tili va adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi

ORCID: 0009- 0003-5113-4797

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshqaruv psixologiyasi sohasidagi terminologiyaning o'zbek va rus tillaridagi qiyosiy-leksikografik va tarjimaviy jihatları ko'rib chiqiladi. Ekvivalentlik, leksik-semantik aniqlik, madaniy moslashtirish va terminlarni standartlashtirish masalalari yoritiladi. Aniq misollar tahlili asosida ikki tildagi terminlarning talqini va faoliyat ko'rsatishdagi muammolar ochib beriladi. Tarjimachilik amaliyoti va terminologiyani leksikografik jihatdan ishlab chiqishni takomillashtirish bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: boshqaruv psixologiyasi, terminologiya, tarjima, leksikografiya, o'zbek tili, rus tili, ekvivalentlik.

Abstract: The article examines comparative lexicographic and translation aspects of terminology in the field of management psychology in Uzbek and Russian languages. It addresses issues of equivalence, lexical-semantic accuracy, cultural adaptation, and standardization of terms. Based on the analysis of specific examples, the article reveals problems related to the interpretation and functioning of terms in both languages. Suggestions are presented for improving translation practices and the lexicographic processing of terminology.

Key words: management psychology, terminology, translation, lexicography, Uzbek language, Russian language, equivalence.

Аннотация: В статье рассматриваются сравнительно-лексикографические и переводческие аспекты терминологии в области психологии управления на узбекском и русском языках. Поднимаются вопросы эквивалентности, лексико-семантической точности, культурной адаптации и стандартизации терминов. На основе анализа конкретных примеров раскрываются проблемы интерпретации и функционирования терминов в двух языках. Представлены предложения по совершенствованию переводческой практики и лексикографической обработки терминологии.

Ключевые слова: психология управления, терминология, перевод, лексикография, узбекский язык, русский язык, эквивалентность.

KIRISH

Zamonaviy jamiyat nafaqat samarali boshqaruv qarorlarini, balki boshqaruvning psixologik jihatlarini chuqur tushunishni ham talab qiladi. Ilmiy fan sifatida boshqaruv psixologiyasi O'zbekistonda faol rivojlanmoqda, bu esa professional va ilmiy diskursning kengayishiga xizmat qilmoqda ^[1, 67]. Biroq turli tillar tizimida ixtisoslashgan atamalarni yetkazish va tavsiflash bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Rus tili o'zining boy ilmiy an'analari bilan ushbu sohada shakllangan terminologik bazaga ega. O'zbek tili esa faol modernizatsiya va lotin yozuviga o'tish jarayonida bo'lganligi sababli, ayniqsa kognitiv psixologiya, neyromenegment va boshqaruv xulq-atvori kabi yangi sohalarida barqaror terminlarga ehtiyoj sezilmoqda.

Globalashuv va xalqaro ilmiy almashinuv sharoitida terminlarni aniq tarjima qilish muhimligi beqiyos darajada ahamiyatga ega. Ilmiy va kasbiy diskursning asosiy birligi sifatida termin imkon qadar aniq, bir ma'noli va turli tillarda universal tarzda tushunarli bo'lishi kerak. Biroq amaliyotda terminlarni tarjima qilish lingvistik va ekstralingvistik omillar bilan bog'liq bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Boshqaruv psixologiyasi terminlari o'zbek va rus tillarida morfologik hamda semantik o'xshashliklarga ega. Ko'pgina hollarda xalqaro terminlar (motivatsiya, liderlik, transformatsion menegment) har ikki tilda bir xil tarzda qo'llaniladi. Biroq ayrim terminlarda ekvivalentlik darajasi past bo'lib, tarjima jarayonida noaniqliklar yuzaga keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Terminologiya – muayyan kasbiy sohada qo'llaniladigan maxsus so'zlar va iboralar tizimidir. V.P. Danilenkoning ta'kidlashicha, termin bir ma'noli, tizimli tashkil etilgan va takror ishlab chiqariladigan bo'lishi kerak ^[1, 68]. Boshqaruv psixologiyasi doirasida bu ayniqsa muhim, chunki ushbu fan abstrakt va murakkab tushunchalar bilan ishlaydi. Terminlar quyidagi xususiyatlarga ega:

- tizimlilik;
- sohaga doir bir ma'nolilik;
- uslubiy neytrallik;
- qo'llanishdagi barqarorlik.

Terminlar oddiy so'zlardan farq qiladi, chunki ular muayyan soha doirasida cheklangan holda qo'llaniladi. Eng keng tarqalgan muammolardan biri – boshqa tilda terminning to'g'ridan-to'g'ri muqobili yo'qligi. Bu holat yangi ilmiy yo'nalishlar, yuqori texnologik sohalar va madaniy jihatdan o'ziga xos tushunchalar uchun xosdir. Masalan, rus tilidagi “самоэффективность” (psixologiyaga oid atama) o'zbek tilida aniq muqobilga ega emas va “o'ziga bo'lgan ishonch” deb tarjima qilinadi, bu esa asl ma'nodagi ayrim nozik jihatlarni yo'qotadi. Bunday hollarda tavsiflovchi tarjima yoki moslashtirilgan iqtibos ishlatiladi ^[2, 89]. Ko'plab terminlar turli kontekstlarda bir nechta ma'noga ega bo'ladi. Bu esa zarur ekvivalentni tanlashda qiyinchilik tug'diradi. Masalan, “monitoring” termini kontekstga qarab “kuzatuv”, “nazorat” yoki “tizim holatini monitoring qilish” ma'nolarini anglatishi mumkin. Bunday hollarda kasbiy kontekstga tayanish va tor sohalarga ixtisoslashgan lug'atlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Shuningdek, quyidagi usullar qo'llaniladi:

- o'zbek va rus tillaridagi terminlarning qiyosiy-taqqoslovii tahlili;
- ko'p darajali tushunchalarning leksik-semantik tahlili;
- ekvivalentlarni aniqlashga qaratilgan tarjima modellashiruvi;
- O'zbekiston va MDH davlatlari oliy ta'lim muassasalarida foydalaniladigan ikki tilli lug'atlar va o'quv materiallarini tahlil qilish ^[2, 109].

Boshqaruv psixologiyasi quyidagi tushunchalarni qamrab oladi:

- liderlikning psixologik jihatlari;
- motivatsiya nazariyalari;
- guruh dinamikasi;
- tashkilot madaniyati;
- emotsional intellekt;
- stress holatlarida qaror qabul qilish.

Ushbu tushunchalarning har biri aniq terminologik ifodani talab qiladi. Masalan, “motivatsiya” termini ichki turtkini ham, tashqi rag'batlantirish tizimini ham anglatishi mumkin, bu esa tarjima va tushuntirish jarayonida muammolarni keltirib chiqaradi.

Quyidagi terminlarga misol keltirish mumkin:

Ruscha termin	O'zbekcha tarjimasi	Izoh
Мотивация	Motivatsiya / Ichki turtki	Ko'pincha so'zma-so'z tarjima (kalkalash) qo'llaniladi, kamroq moslashtirish ishlatiladi.
Эмоциональный интеллект	Emotsional intellekt / Hissiy aql	Ikki variant mavjud – so'zma-so'z tarjima (kalkalash) va moslashtirish (adaptatsiya).
Управленческое решение	Boshqaruv qarori	Ekvivalent juda aniq.
Харизматический лидер	Xarizmatik lider	Iqtibos olish + transliteratsiya

TAHLIL VA NATIJALAR

Atamalarni so'zma-so'z (buktar) tarjimasi ko'pincha tarjima qilinayotgan tilning grammatik va madaniy o'ziga xosliklarini hisobga olmaydi, bu esa terminni noaniq yoki tabiiy bo'lmagan qiladi. Ingliz tilidagi feedback atamasi ko'pincha rus tilida "obratnaya svyaz" deb kalkalashadi, bu esa rus tilida qabul qilingan [3, 102-103]. Biroq boshqa tillarda buktar tarjima termin sifatida qabul qilinmasligi mumkin. Zarur bo'lganda, moslashtirish orqali termin tushuntirish bilan kiritiladi.

Boshqaruv psixologiyasidagi ko'pchilik terminlar o'zbek va rus tillarida bevosita ekvivalentdir. Masalan, "motivatsiya – motivatsiya", "liderlik – liderstvo", "stress – stress" kabi terminlar morfologik va semantik jihatdan mos keladi. Biroq ba'zi terminlar faqat qisman ekvivalent bo'lib, kontekstga qarab turlicha tarjima qilinadi. Masalan, "liderlik" rus tilida "rukovodstvo" sifatida tarjima qilinadi, ammo uni "liderstvo" (liderlik) dan ajratib ko'rish kerak. "Raqqamli charchoq" (digital fatigue) zamonaviy termin bo'lib, rus tilida bir nechta sinonimik ifodalar mavjud: "tekhnostress", "informatsion charchoq", "tsifrovoye pereutomleniye".

Hatto tilda ekvivalent termin mavjud bo'lsa ham, u boshqa terminologik tizimga kirishi va boshqa bog'liqliklar hamda konnotatsiyalarga ega bo'lishi mumkin. "Liderlik" (leadership) termini g'arbiy an'anada mustaqil sifat sifatida qabul qilinsa, postsovet boshqaruv madaniyatida ko'pincha avtoritar tizimning bir qismi sifatida qabul qilinadi [4, 99-103]. Madaniyatga mos tarjima qo'llash va ma'nolarni aniqlashtirish muhimdir. Bu farqlar qiyosiy-leksikografik tahlilda yaqqol ko'rsatilgan. Terminlar quyidagi guruhlariga bo'linadi:

- To'liq ekvivalentlar – morfologik va semantik jihatdan ikkala tilda ham o'xshash: motivatsiya – мотивация.
- Nisbiy ekvivalentlar – faqat semantik jihatdan o'xshash, shakl jihatdan farq qiladi: rahbarlik – руководство.
- Ekvivalentsiz terminlar – o'zbek tilida yangi bo'lib, rus tilida sinonimlar bilan ifodalanadi: digital fatigue – цифровая усталость.

Ba'zi tillarda (shu jumladan, o'zbek tilida ham) o'ziga xos terminlar yetishmasligi sababli ingliz yoki rus tillaridan keng miqyosda iqtiboslar olinadi. Bu esa fonetika, morfologiya va qabul qilishda muammolar keltirib chiqaradi. Masalan, manager, outsourcing, benchmarking kabi terminlar til qoidalariga zid tarzda qabul qilinib, o'qishni qiyinlashtiradi. Shu sababli ona tilimizda terminologiyani rivojlantirib, haqiqiy o'zbekcha ekvivalentlarni yaratish lozim.

Tarjimachilik strategiyalarining tasnifi

Strategiya	Misol	Izoh
To'g'ridan-to'g'ri tarjima (ekvivalent)	temperature – temperatura	Barqaror termin mavjud bo'lsa qo'llaniladi
Kalkalash	brain drain – miya oqimi	Agar kalkalash tushunarli bo'lsa mos keladi
Tavsiflovchi tarjima	outsourcing – funksiyalarni tashqi tashkilotga topshirish	Ekvivalent bo'lmaganda qo'llaniladi
Iqtibos olish	marketing → marketing	Keng tarqalgan, lekin moslashtirish talab etiladi
Kombinatsiyalangan tarjima	leadership – liderlik / boshchilik	O'quv adabiyotlarda ko'p ishlatiladi

Mutaxassislik lug'atlari misollar va kontekstlar bilan ta'minlab, xatoliklarning oldini olish va tarjima aniqligini oshirish imkonini beradi. Sifatli tarjima professional tayyorgarliksiz imkonsizdir. Kurslar quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- terminologiya asoslari;
- fan sohasiga oid tayyorgarlik;
- kontekstni hisobga olgan holda tarjima amaliyoti [5, 234].

Milliy korpuslarda terminlar ishlatilishini tahlil qilish (masalan, Rossiya milliy korpusi, O'zbek tilining milliy korpusi) terminlarning ma'nosini va tarqalishini aniqlashtirishga yordam beradi. Eng muhim muammo – aniq ekvivalentlarning yo'qligi. Masalan, self-management termini rus tilida ko'pincha "samomenedjment" deb tarjima qilinadi, o'zbek tilida esa "o'zini boshqarish" yoki iqtibos shaklida self-menedjment sifatida qo'llaniladi. Bu ta'lim muhiti uchun termin tushunarligini pasaytiradi. Ba'zi terminlar rus tilida kengroq semantik maydonga ega. Masalan, "motivatsiya" so'zi rus tilida jarayon ham, holat ham sifatida qabul qilinishi mumkin.

O'zbek tilida esa motivatsiya ko'proq tashqi ta'sir jarayoni sifatida, ichki motiv esa ichki holat sifatida qabul qilinadi. Madaniy kontekst terminlarni qabul qilishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, "xarizma" tushunchasi rus biznes madaniyatida ko'proq liderlik bilan bog'lanadi, o'zbek madaniyatida esa bu shaxsiy joziba sifatida qabul qilinishi mumkin, boshqaruv bilan bog'liq bo'lishi shart emas. Ingliz tilidan so'zma-so'z haddan tashqari kalka-

lash (masalan, emotional burnout → emosional kuyish) noto'g'ri yoki tabiiy bo'lmagan, keng auditoriya uchun tushunarsiz ifodalar paydo bo'lishiga olib keladi [6, 123]. Shu sababli, o'zbek tilining an'anaviy asoslariga tayangan holda terminlar ishlab chiqilishi zarur. Turli o'quv qo'llanmalar va lug'atlarda bir xil terminning turlicha tarjimolari uchraydi. Masalan, organizational behavior termini "tashkiliy xulq-atvor", "tashkiliy munosabat", "korxona psixologiyasi" kabi turli aspektlarni ifodalaydi. Hozircha O'zbekistonda boshqaruv psixologiyasi sohasida keng qamrovli ikki tilli lug'atlar mavjud emas. Mavjud lug'atlar ya umumlashtirilgan, ya eskirgan bo'lib, bu sohada akademik leksikaning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Boshqaruv psixologiyasi ilmiy fan sifatida samarali aloqa uchun aniq, standartlashtirilgan terminologiyani talab qiladi. Rus va o'zbek terminlarini taqqoslovchi leksikografik tahlil shuni ko'rsatadiki, til, semantika va madaniy farqlar to'g'ridan-to'g'ri tarjima va terminlarning qo'llanilishini qiyinlashtiradi. Shu sababli, boshqaruv psixologiyasi bo'yicha o'zbek-rus va rus-o'zbek ikki tilli terminologik lug'atlar yaratilishi kerak, unda atamalarni qo'llash misollari, kontekstlari, sinonimlari va antonimlari bo'lishi zarur.

XULOSA

Boshqaruv psixologiyasi bo'yicha oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan barcha tarjima va mualliflik o'quv qo'llanmalari ekspertlar tomonidan terminologik tekshiruvdan o'tishi shart. Psixologiya va menejment sohasida ishlovchi tarjimonlar terminologiya va tushunchalarni madaniy moslashtirishga yo'naltirilgan maxsus kurslardan o'tishi lozim. Psixologiya sohasida o'zbek ilmiy tilining milliy korpusini yaratish terminlarning qo'llanilishini kuzatish va ilmiy til rivojlanishidagi tendensiyalarni aniqlashga yordam beradi. Boshqaruv psixologiyasi sohasida interdisiplinar yondashuv, tarjima usullari va lingvistik xususiyatlar o'zbek va rus tillarining terminologiyasini taqqoslash orqali chuqurroq o'rganilmoqda.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki: terminlarning 60% dan ortig'i bevosita ekvivalentlarga ega, qolgan terminlar qisman yoki to'liq yangi bo'lib, bu xatoliklarga yoki tarjimaning alternativ variantlariga olib keladi; kontekst, leksika va soha bo'yicha bilim tarjimada katta ahamiyatga ega. Terminologik tarjima vazifalarini muvaffaqiyatli hal qilish uchun tizimli sa'y-harakatlar talab etiladi: lug'atlar va izohli so'zliklar yaratishdan tortib mutaxassislarni o'qitish va tarjimalarni standartlashtirishgacha. Faqat shu shartlar bajarilganda fan, texnika va boshqa ixtisoslashgan sohalarda aniq, tushunarli va professional tillararasi muloqot ta'minlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hayitov O.E., Jalolova S.M. Boshqaruv psixologiyasi: O'quv qo'llanma. T.: TDIU, 2008. – 184 b.
2. Salomov G'. Til va tarjima: O'quv qo'llanma. T.: "Fan" nashriyoti, 1996. – 108-115 b.
3. Danilenko V.P. Rus terminologiyasi. M.: Nauka, 2007. – 246 b.
4. Kabanova I.A. Terminlarni tarjima nazariyasi va amaliyoti. M.: Flinta, 2012. – 130 b.
5. Reformatkiy A.A. Tilshunoslikka kirish. M.: Aspekt Press, 2006. – 536 b.
6. Newmark P. A Textbook of Translation. Prentice Hall, 2008. – 292 b.
7. Sorokina T.L. Ilmiy-texnik matnlarni tarjima qilish. M.: RUDN, 2019. – 155 b.
8. Norboyeva D.J. Boshqaruv psixologiyasining terminologik tahlili va semantik xususiyatlari // Maktabgacha va maktab ta'limi, 2024-yil, noyabr, №07-son, 238-241 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.